

Sylabus: Historie sociální pedagogiky

Semestr: jaro 2006

Prezenční forma studia

Vyučující a zkoušející: Mgr. Dušan Klapko

Kontakt: klapdus@centrum.cz

Konzultační hodiny: úterý, 15,30-16,15 hod.

Termíny výuky:

- Po 12,00 – 12,45 (přednáška, uč. 26)
- Po 12,50 – 13,35 (seminář, skupina A, uč. 33)
- Út 14, 35 – 15,20 (seminář, skupina B, uč. 33)

Podmínky připuštění ke zkoušce:

- aktivní docházka do semináře (75 % účast)
- aktivní plnění úkolů v semináři
- vypracování tří konspektů (jeden konspekt zaměřený na celoživotní přínos vybraného pedagoga + dva konspekty podávající rozbor dvou pedagogických spisů). Každý konspekt má mít rozsah tří stran. Ukázka konspektu je v e-kurzu na moodlince (<http://moodlinka.ped.muni.cz>), klíč = pestalozzi.
- Absolvování testu znalostí na moodlince (80 % úspěšnost).

Anotace předmětu:

Předmět uvádí do tematiky filozoficko – výchovných problémů vystupujících v průřezu dějin, jejich vliv na myšlení a výchovné koncepty pedagogů se zdůrazněním podmíněnosti historicko – společenskému kontextu doby. Řazení jednotlivých autorů a jejich pedagogických koncepcí je uspořádáno chronologicky. Základní linií studia tvoří analýza názorů a odkazu sociálně – pedagogických myslitelů, vytvoření vlastního pohledu studentů na probírané sociálně – pedagogické koncepte a jejich reflexe v kontextu současné sociálně - edukační problematiky.

Cílové dovednosti studentů:

- Zařadit v časové souslednosti pedagogické teorie a názory jednotlivých autorů v průřezu dějin.
- Zhodnotit význam přínosu probíraných autorů pro pedagogickou teorii a praxi.
- Vysvětlit tvorbu probíraných pedagogů na pozadí historicko-společenských událostí.
- Vymezit současné problémy sociální pedagogiky a nastínit možné způsoby jejich řešení na poznatcích četby z dějin pedagogiky.

Seznam doporučené studijní odborné literatury:

- KUČERA, Z., ŠTVERÁK, V. *Chrestomatie z dějin pedagogiky*. Praha: Karolinum, 1999.
- ŠTVERÁK, V. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Karolinum, 1991.
- CIPRO, M. *Galerie světových pedagogů* I,II,III.díl Praha: 2002.
- CIPRO, M. *Prameny výchovy*. Praha: 1998.
- JŮVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 2003.
- CACH, J. *Dějiny české pedagogiky*. Praha: 1956.
- CACH, J. *Výchova a vzdělání v českých dějinách*. Praha: 1990.
- VESELÁ, Z. *Antičtí renesanční myslitelé o výchově*. Praha: 1978.
- VESELÁ, Z. *Antologie z dějin výchovy*. Praha: SPN, 1989.

Odkazy na historické prameny (řazeno chronologicky):

- XENOFON *O Kýrově výchování*. Praha: Svoboda, 1970.
- PLATON *Ústava*. Praha: Oikoymenh, 1996.
- PLATON *Zákony*. Praha: Oikoymenh, 1997.
- PLATON *Menón*. Praha: Oikoymenh, 2000.
- ARISTOTELES *Politika*. Praha: Oikoymenh, 1999.
- ARISTOTELES *Etika Nikomachova*. Praha: Rezek, 1996.
- CICERO, M. T. *O povinnostech*. Praha: Svoboda, 1970.
- SENECA, L. A. *O dobrodincích*. Praha: Svoboda, 1992.
- SENECA, L. A. *Výbor z listů Luciliovy*. Praha: 1987.
- EPIKTÉTOS: *Moudrost stoika Epiktéta*. Olomouc: Votobia, 1996.
- AURELIUS, M. A. *Hovory k sobě*. Praha: Mladá fronta, 1999.
- QUINTILIANUS *Základy rétoriky*. Praha: Odeon, 1985.
- PLUTARCHOS: *Životopisy slavných Řeků a Římanů*. Praha: Odeon, 1967.
- AUGUSTIN *O pořádku. O učitelích*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1942.
- BENEDIKT Z NURSIE: *Řehole Benediktova*. Praha, 1998.
- HUS, J. *Dcerka*. Praha: Kalich, 1995.
- MORE, T. *Utopie*. Praha: 1978.
- KOMENSKÝ, J. A. *Dva spisy vševedné*. Praha: ČAVU, 1951.
- ROUSSEAU, J.J. *Emil čili o výchování*. Olomouc: Promberger, 1926.
- LOCKE, J. *O výchově*. Praha: SPN, 1984.
- ROUSSEAU, J.J. *O původu nerovnosti mezi lidmi*. Praha: 1949.
- ROUSSEAU, J.J. *O společenské smlouvě*. Dobrá Voda: 2002.
- ŠTVERÁK, V. *Johann Bernhard Basedow a jeho filantropinum*. Praha: 1980.
- PESTALOZZI, J.H. *Výbor z pedagogických spisů*. Praha: 1956.
- PESTALOZZI, J.H. *Kterak Gertruda své děti vyučuje*. Brno: 1910.
- OWEN, R. *Pedagogické spisy*. Bratislava: 1960.
- DIESTERWEG, A. *Rukověť vzdělání pro německé učitele*. Praha: 1954.
- SPENCER, H. *Výchování rozumové, mravné a tělesné*. Praha: 1900.
- SCHIÉLÉ, R. *Don Bosco*. 1.vyd. Praha: Portál, 1999.
- LINDNER, G. A. *Obecné vychovatelství*. Vídeň: 1914.
- TOLSTOJ, L. N. *Články pedagogické*. Praha: 1914.
- MASARYK, T. G. *Masaryk vychovatel*. Praha: 1925.
- BARTH, P. *Průvodce životem*. Brno: Česká pedagogická společnost, 1922.
- MAKARENKO, A.S. *Pedagogická poéma*. Praha: SPN, 1976.
- MAKARENKO, A.S. *Vybrané pedagogické spisy*. Bratislava: SPN, 1989.
- MAKARENKO, A.S. *Začínáme žít*. Praha: Družstvo Dílo, 1949.
- TITZL, B. *To byl český učitel. František Bakule, jeho děti a zpěváčci*. Praha, 1998.
- HENDRICH, J. *Naše mládež a naše školy*. Praha: 1940.
- VELÍNSKÝ, S. *Individuální základy sociální pedagogiky*. Brno: Společnost nových škol, 1927.
- BLÁHA, I.A. *Krise dnešní společnosti*. Brno: 1933.
- BLÁHA, I.A. *Výchova a nová škola s hlediska sociologického*. Praha: 1929.

Okruhy otázek ke zkoušce Historie sociální pedagogiky:

1. Historicko-sociální podmíněnost výchovy v antickém Řecku (charakteristika výchovy v tzv. temném období Řecka a v klasickém období - Athény, Sparta). Antičtí řečtí myslitelé o výchově (Sokrates, Platón, Xenofon, Aristoteles, sofisté). Sociální aspekty ve výchově (národy na společnost, výchovu mládeže, ideály, etiku, díla).
2. Doba helénismu (nové vědní obory, vzdělávací centra, historicko-sociální souvislosti doby, hodnoty stoicismu) a charakteristika výchovy v antickém Římu (znaky výchovy v jednotlivých historických epochách Říma, myšlenky a díla představitelů výchovy – Cicero, Seneca, Quintilianus, Plutarchos). Sociální aspekty ve výchově (národy na společnost, výchovu mládeže, ideály, etiku, díla).
3. Charakteristika výchovy v období raného středověku v Evropě: vliv křesťanských hodnot na výchovu, působení církevních Otců (např. Basileos Veliký, Augustinus Aurelius, Benedikt z Nursie ad.), vzdělanost na dvoře Karla Velikého. Středověký člověk a jeho svět (sociální stratifikace, postavení ženy ve společnosti).
4. Charakteristika výchovy v období vrcholného středověku: znaky scholastiky a její představitelé (Petr Abélard, Tomáš Akvinský), vznik univerzit, působení církevních řádů v oblasti výchovné a vzdělávací péče (františkáni, dominikáni), znaky rytířské kultury. Přínos arabské a židovské kultury na evropskou vzdělanost.
5. Doba reformace a protireformace na pozadí výchovně-vzdělávacích přístupů (sociálně historické aspekty doby, působení lidových kazatelů – Jan Hus, přínos Jednoty bratrské, jezuitů a piaristů pro rozvoj české vzdělanosti). Úloha rodiny a volný čas ve středověku.
6. Renesanční myslitelé o výchově, vliv humanismu, společenské a kulturní změny raného novověku (V. de Feltré, Thomas More, Juan Luis Vives, Erasmus Rotterdamský). Renesanční člověk a jeho svět (sociální stratifikace, životní podmínky, postavení ženy ve společnosti).
7. Evropské pedagogické myšlení 17. století (jansenismus, pietismus, puritanismus a jejich představitelé: Wolfgang Ratke, August Hermann Francke, Francis Bacon). Dílo madame de Maintenon. Filosofické a sociálně pedagogické myšlenky a pansofické snahy Jana Amose Komenského. Barokní člověk a jeho svět (sociální stratifikace, životní podmínky, postavení ženy ve společnosti).
8. Charakteristika společenských změn v osvícenství, sociální stratifikace a životní podmínky v době osvícenství. Pedagogické myšlenky a činnost následujících představitelů osvícenství (Denis Diderot, John Locke) a filantropismu (Johann Bernhard Basedow, Christian Gotthilf Salzmann).
9. Národy a praxe předchůdců tzv. reformní pedagogiky (Jean Jacques Rousseau, Friedrich Fröbel, Lev Nikolajevič Tolstoj, Herbert Spencer). Vliv průmyslové a vědeckotechnické revoluce na sociální poměry ve společnosti.
10. Vliv vědeckotechnické revoluce na sociální poměry ve společnosti (pedagogické myšlenky a činnost Friedricha Herbarta), utopičtí socialisté (pedagogické myšlenky a činnost Roberta Owena).
11. Národy a praxe českých sociálních a speciálních pedagogů (Karel Slavoj Amerling, Gustav Adolf Lindner, František Bakule, Inocenc Arnošt Bláha, Stanislav Velinský, Přemysl Pitter)
12. Vznik a působení českých škol pokusných, meziválečný spor o pojetí české pedagogiky (Stanislav Vrána, Karel Žitný, Eduard Štorch, Čeněk Janout, Václav Příhoda, Josef Hendrich, Otakar Chlup).
13. Národy a praxe světových sociálních pedagogů (Johann Heinrich Pestalozzi, Paul Natorp, Paul Barth, Herman Lietz, Herman Nohl, Adolph Diesterweg, Don Bosco, Lev Nikolajevič Tolstoj, Anton Semjonovič Makarenko, Janusz Korczak,)
14. Podstata hnutí nové výchovy a reformní pedagogiky, obecná charakteristika, hlavní směry: pragmatická pedagogika, daltonský plán, waldorfské školy, montessoriovské školy, jenský plán. Představitelé: John Dewey, Rudolf Steiner, Maria Montessori, Peter Petersen, Célestin Freinet, Alexander Sutherland Nelil.
15. Poválečná evropská společnost (životní styl, sociální rozdíly, elitářství, postavení ženy ve společnosti, rodina v postmoderní éře, vliv výchovy k evropanství a k multikulturní výchově).

